

23 січня 1997-го
Міжнародний аеропорт Шоуду¹, Пекін, КНР
08:17

Погода зіпсувалася відразу по восьмій. Зіщулене та посиніле від морозу сонце вишкрябалось над горизонтом, де його не-
наче тванистим желе обліпили розпластані понад землею хма-
ри. Вітер ще вдосвіта набрав сили й дув рівно, не дужчаючи.
Поодинокі сніжинки поступилися місцем роям колючих кру-
пинок — починався снігопад. Білосніжний «Boeing 777» ком-
панії «Altair Air», чиї широко розкинуті крила півгодини тому
почистили від намерзлої за ніч кірки й обробили спеціальним
розчином проти обледеніння, повільно засипало снігом.

У кабіні двоє пілотів готували літак до зльоту. Шістдеся-
тиоднорічний Адам Ерландссон, командир екіпажу, щойно
завершив запуск двигуна № 2, після чого скоса зиркнув на
Ши Сюньчжао, другого пілота.

— Готовий рушати?

У дев'яностих і на початку нульових в «Altair Air», другій
за величиною авіакомпанії Об'єднаних Арабських Еміратів,
під час формування екіпажів дотримувалися правила, що
один із пілотів повинен обов'язково знати мову країни, до
якої прямує літак. 2003-го від правила відмовилися — не так
просто знайти працівника, який розмовляє бенгальською,
дзонг-ке² чи мовою ток-пісін³ і вміє керувати надсучасним

¹ Столичний аеропорт Пекіна, найбільший у Китаї та другий за величиною у світі.

² Дзонг-ке — офіційна мова Бутану.

³ Ток-пісін — одна з трьох офіційних мов Папуа Нової Гвінеї, якою послуговується більшість населення країни.

лайнером, — однак 1997-го воно ще діяло, тож у кожному рейсі до Пекіна праворуч білявого синьоокого Ерландссона сидів китаєць.

— Якщо не заперечуєте, я би хотів, аби літак ще раз обробили рідиною проти обмерзання, — тихо промовив Ши.

Ерландссона дратувала притаманна китайцеві манера говорити. Непоказний і небагатослівний Ши Сюньчжао ніколи не дивився в очі й постійно гугнив так, що Адаму доводилося прислухатися. Кар'єра Ерландссона розпочалася наприкінці п'ятдесятих у «Svenska Flygvarpnet», шведських військово-повітряних силах, де він став одним із перших, хто освоїв новітні на той час надзвукові винищувачі «J35 Draken»¹. Майже десятиліття пролітавши на Драконах, Адам залишив армію і влаштувався пілотом у SAS, Скандинавські Авіалінії. Завдяки службі у ВПС Ерландссон вийшов на пенсію 1994-го, на дев'ять років раніше від належних за законом шістдесяти п'яти, та вже через рік знудився без діла й вирішив повернутися на роботу. У SAS на той час пілотських вакансій не виявилось, і літній швед погодився на пропозицію дубайської «Altair Air», яка вдруге за десятиліття розширювала флот. Грубуватий Адам звик до по-військовому чітких відповідей, через що тихий і неговіркий Ши Сюньчжао йому до скрипу зубовного не подобався. Швед насмішкувато гмикнув — літак оббризкали гліколем півгодини тому — й намірився бовкнути щось образливе, коли раптом згадав про нещодавно надісланий із метеостанції погодний звіт. Мінус 26,8 °C за бортом. Збіса холодно. Ерландссон не раз злітав за такого морозу, та й завірюхи в себе на півночі бачив куди гірші, проте ще жодного разу не підіймав літак у небо за такого морозу й такого снігопаду водночас. Може, китаєць усе ж має рацію. Навіть найтоншої, менше за міліметр, кірки на

¹ Дракон (швед.).

крилі вистачить, аби перетворити надсучасний лайнер на некероване двохсоттонне корито.

А сніг уже йшов суцільною стіною.

Відвівши погляд, Адам затиснув перемикач на штурвалі та проказав у причіплений до навушника дрововий мікрофон:

— Диспетчерська, це Альтаїр-Ейр три-чотири-два.

— Альтаїр-Ейр, вас слухаю.

— Ми б хотіли перед зльотом ще раз обробити літак рідиною проти обмерзання.

— Альтаїр-Ейр, запит прийнято. Чекайте.

За хвилину ліворуч від літака зі снігового місива виринув блакитний аеропортовий деайсер¹. Ерландссон нахилився до вікна кабіни та простежив за спецавтомобілем. Коли деайсер наблизився впритул до крила, висока металева стріла, що підтримувала люльку із працівником наземних служб, усе ще була невидимою, а тому здавалося, наче люлька левітує на висоті кількох метрів над кабіною автомобіля. Пілот почекав, доки деайсер сховається за крилом, після чого відкинувся на крісло та похитав головою.

— Треба валити, поки нас тут на хрін не замело.

08:23

Чжан Цзінлінь утретє за хвилину підтягнув зав'язки капюшона, і на той момент у цілому світі не знайшлося б людини, яка би дужче за нього ненавиділа свою роботу. Зміна почалася лише двадцять хвилин тому, а Чжан уже змерз як собака. Ніч була ясною і морозною, проте коли перед світанком із заходу насунули хмари, температура не піднялася, навпаки — стало холодніше, та ще й із неба посипався колючий сніг. Екіпажі літаків, що готувалися до зльоту,

¹ Деайсер (англ. авіац. *deicer*) — спеціальна машина для розбрикування рідини проти обмерзання по поверхні крил і рулів висоти літака.

навперебій викликали деайсери, і китаєць розумів, що наступні кілька годин безвилазно сидітиме в люльці.

Він стер рукавом куртки сніг, що налип на обличчя, і потупав, аби зігрітися. Снігопад густішав. Чжан Цзінлінь кривився, чуючи, як тверді, мов піщинки, сніжинки стукотять по капюшону.

Коли до літака, чий габаритні вогні проблискували крізь снігову круговерть, залишилося дві сотні метрів, вітер поривно посилювався і люлька під ногами загойдалася. Чжан вилаявся і схопився рукою за поручні.

Скрипнула рація. Крізь вітер поскрипування нагадувало шарудіння тонкої фольги.

— Куди спочатку? — долинув із динаміка голос водія.

Чжан зняв рацію з пояса й кілька секунд совав її в негнучкій через рукавицю долоні. Зрештою великий палець уперся в тангенту.

— До хвоста, — прокричав Чжан Цзінлінь, — рушай до хвоста! Крила потім.

Деайсер повернув праворуч. За кілька секунд сигнальний ліхтар на крилі літака опинився ліворуч і позаду, й спецавтомобіль зупинився перед велетенським хвостом, верхній край якого на вісімнадцять із половиною метрів здіймався над землею.

— А хай йому, — простогнав Чжан. Знову 777-й. Чотириста квадратних метрів крил. У п'ять разів більше роботи, ніж із будь-яким ближньомагістральним літаком. Китаєць помотав головою. Двісті тонн ваги, і це без пасажирів, багажу та палива. Як ця хріновина взагалі літає?

Він спершу вихилився з люльки й оглянув поверхню горизонтального стабілізатора та руля висоти. Чисто. Втім, аеродинамічні поверхні обробляють рідиною проти обледеніння не лише з наміром прибрати лід, а й для того, щоб запобігти його намерзанню, тому Чжан без нарікань узявся до роботи. Натиснувши кнопку на пульті, він трохи підняв

люльку, потім спрямував брандспойт на горизонтальний стабілізатор і повернув кран. Із конічного наконечника вивірився щільний струмінь мутнуватої рідини. Струмінь ударив у хвіст — сипонули бризки — і підігріта суміш гліколю та води почала розтікатися стабілізатором. Над хвостом літака клубами здійнялася біла пара, та вітер швидко шматував і затирав її снігом.

Із лівим стабілізатором Чжан упорався менш як за дві хвилини. Закривши кран, китаєць знову взяв до рук рацію і затис тангенту.

— Від'їдь ліворуч, — наказав водію, — я підніму люльку над корпусом і звідти дістану правий.

Цівка гліколю із близької відстані зазвичай легко змиває навіть дуже товсту кірку льоду, та оскільки наморозі на хвостових стабілізаторах не виявилось, Чжан вирішив, що полле правий стабілізатор із висоти, навісом, а не прямою струминою. Це дасть змогу не об'їжджати велетенський хвіст 777-го та зекономить трохи часу.

— Зрозумів, — озвалася рація.

Коли деайсер рушив з місця, задом від'їжджаючи від лайнера, раптовий порив вітру вдарив у люльку. Телескопічна стріла, що втримувала її над кабіною, лячно заскрипіла. Чжан послизнувся й увігнався ліктем у поручень, від чого рація ледь не вискочила з руки.

Люлька продовжувала розгойдуватися ще півхвилини після того, як він випростався.

Водій підрулив до фюзеляжа приблизно посередині між хвостом і крилом. Китаєць затиснув кнопку на пульті й не відпускав її, поки телескопічна стріла не випнулася на повну. Люлька тепер висіла просто над фюзеляжем, і з такої позиції, трохи вивернувши брандспойт, можна було дістати правий стабілізатор. Однак не минуло й секунди, як Чжан пожалкував про своє рішення. Щойно люлька піднялася над корпусом літака, вітер почав торсати її з такою

силою, що Чжан не встояв на ногах і мусив присісти, вцепившись руками в поручні. Ставши на коліно, він намагався спрямувати брандспойт на правий стабілізатор, але через хитавицю струмина виписувала в повітрі лише мляві спіралі й більша частина гліколю розбризкувалася на фюзеляж і землю.

Для розгойданої люльки витягнута стріла слугувала плечем, що передавало на її опору величезне поперечне зусилля. Коли Чжан Цзінлінь спробував підвестися, металеві стійки, що підтримували стрілу, з гучним скреготом зламалися. Стійки повилітали з кріплень так, наче їх підірвало вибухівкою. На мить Чжан Цзінлінь завис, немов у невагомості, а потім він сам, люлька під ногами та довжелезна металева стріла шугонули вниз на фюзеляж 777-го.

Від удару китайця викинуло з люльки. Він спробував, розпластавшись, утриматися на масній від гліколю обшивці, проте не зміг, ковзнув, як шматок масла розігрітою сковородою, і з висоти триповерхового будинку полетів на промерзлий бетон.

08:27

Адам Ерландссон підскочив у пілотському кріслі й витріщився на другого пілота. Ши Сюньчжао залишався незворушним, ніби нічого й не сталося, і старий швед відчув, як у грудях темною хвилею здіймається роздратування.

— Ти чув? — вигнув брови. — Чув, як торохнуло? — Він прихилився до вікна кабіни, проте, певна річ, нічого не побачив. — Хтось зачепив нас крилом?

— За нами нікого немає, — тихо заперечив Ши.

Ерландссон, уже не приховуючи роздратованості, штрикнув поглядом значно молодшого напарника.

— По-твоєму, у нас хвіст відпав чи як?

— Я можу вийти до салону.

— Ні! — хитнув головою Ерландссон. — Краще...

Чоловік не встиг завершити, що саме краще, бо в кабіні пролунало характерне тельнякання — хтось із екіпажу викликав пілотів. Швед підняв слухавку і, бризнувши слиною, гаркнув:

— Ерландссон слухає!

— Адаме, у нас тут... — Іда, тридцятирічна стюардеса із Брюсселя, затнулася, — дещо трапилося.

— Ми чули. Розкажуй.

— Точно не знаю. Усередині салону ніяких пошкоджень.

— Тоді що?

— Мені здається, цей автомобіль... ну, той, що розбризкує антифриз... він врізався в наш літак.

— Врізався в літак?! — Ерландссон ледве стримувався, щоб не почати вголос лаятися. Якщо це правда, виліт затримають щонайменше на кілька годин.

— Не зовсім. Мені здається, він зачепив нас стрілою. Я бачу працівника наземних служб, він випав із люльки й лежить на землі. А стріла лежить на...

— Ідо, почекай секунду. — На панелі за штурвалом заблимав індикатор, сповіщаючи, що на зв'язку із бортом 342 аеропортовий диспетчер. Ши Сьунчжао подав знак командирі, що може прийняти виклик, але швед помотав головою і затиснув перемикач на штурвалі: — Диспетчерська, це Альтаїр-Ейр три-чотири-два, вас слухаю.

— Альтаїр-Ейр, у вашого деайсера щойно зламалася стріла, — скоромовкою проторохтів диспетчер. — Технік саме обробляв киль і рулі висоти. Стріла впала на фюзеляж у хвостовій частині.

— Ми почули, — каркнув Ерландссон. — Моя старша стюардеса говорить, що ваш працівник випав із люльки. Він хоч живий? — Не вистачало ще морочитися із трупом.

— Так, — відповів диспетчер. — Поряд із ним водій. Швидка вже їде.

— Які пошкодження?

— Е-е... Водій каже, що технік, імовірно, зламав собі ребра, і ще руку, проте хребет, напевно, цілий, бо бідолаха може ворухити...

— Я питаю про пошкодження корпусу мого літака, — обізвався його пілот.

Диспетчер кілька секунд німував, а тоді мовив:

— Я не знаю. До вас вирушили техніки, вони подивляться. Звідси через снігопад не видно.

Ерландссон самими губами зобразив «паскудство». Стріла деайсера — не зубочистка. І, судячи зі звуку, вона не просто шкрябнула корпус, а гепнулася просто на фюзеляж. Тобто подряпиною справа аж ніяк не обмежиться.

— Вас зрозумів, кінець зв'язку. — Пілот повернув до губ пристрій для зв'язку з екіпажем, кілька секунд сердито цідив повітря крізь зціплені зуби, а тоді затиснув тангенту: — Ідо, у того сраного деайсера таки відвалилася стріла. Китайці вже їдуть дивитися.

— Що мені говорити пасажирам?

— Те, що й завжди: усе під контролем, хвилюватися нічого.

— Ми продовжимо політ на цьому літаку?

— Ідо, скажи їм, що все під контролем!

— Я зрозуміла.

Ерландссон опустив руку з передавачем і спересердя вгавив ребром долоні по хрестовині штурвала.

— Бляха! Як може зламатися гръобана стріла?! — Він повернув голову до Ши: — Ти це уявляєш? Ти, на хрін, *можеш* таке уявити: її відірвало вітром! Ви їх із соломи робите? Чи з армованого коров'ячого лайна? — Насправді деайсер був французького виробництва, та Адаму, певна річ, цього відомо не було.

Китаєць вдав, що не почув останніх фраз, і відповів таким тоном, наче підтримував бесіду із підстаркуватим професором:

— Напевно, щось із гідравлікою... Або якийсь заводський дефект.